

תוכן עניינים

4.....מבוא

4.....השיטה

4.....מדוע החלטתי ללמד סוגיה זו

4.....ה"אני מאמין" שלי

4.....הסוגיה בגמרא:

5.....הצגת המערך

5.....שלב א'- קניין המושגים

6.....שלב ב'- גירוי רצון התלמידים ללימוד הסוגיה

7.....שלב ג'- הצגת רצף הסוגיה לתלמיד (מורה במרכז)

8.....שלב ד'- למידת הסוגיה מהגמרא ע"י התלמידים (תלמיד במרכז)

8.....אופציה למורה

8.....שאלות לדוגמא:

9.....שלב ה'- שיטת ג'קסו (תלמיד במרכז)

9.....קבוצה א'- שו"ת הרשב"א חלק א סימן אלף ק"פ

10.....קבוצה ב'- שו"ת רב פעלים חלק ד - אה"ע סימן א

11.....קבוצה ג'- פסקי דין רבניים חלק ט עמוד 186

12.....שילוב הקבוצות

12.....שלב ו'- סיכום הסוגיה

מבוא

השיטה

העבודה תעשה בשיטה הדומה לשיטתו של הרב סבתו ולבסוף לימוד הראשונים או אחרונים בשיטת ג'קסו.

המערך מיועד לתלמידים בסביבות כיתה י"א אשר כבר "מוצאים ידיים ורגליים" בסוגיות הש"ס.

מדוע החלטתי ללמד סוגיה זו

החלטתי ללמד את הסוגיה הזו כיוון שעניין הקידושין קרוב ללב התלמידים משום שכל אחד מהם יצטרך להתחתן בסופו של דבר והם מן הסתם היו בהרבה חתונות. סוגיה זו תעזור להם גם להתרכז יותר בהלך החופה ולהבין יותר את משמעותה ובמיוחד את משמעות האמירה העוצמתית- הרי את מקודשת לי, שבה בעצם מוכח שמדובר בקידושין ובלעדיה אנו נכנסים לסוגיות סבוכות בנושא "היה מדבר איתה על עסקי גיטה וקידושיה".

ה"אני מאמין" שלי

האני מאמין שלי לגבי סוגיות הגמרא הוא שבלימוד הגמרא חשוב שהתלמיד יתוודע לשיטות לימוד שונות ומגוונות ולא ללמד שנה שלמה בשיטה אחת. כמו כן, לע"ד כדאי לעיתים לשלב בין השיטות ע"מ שהשיעור יהיה מוצלח, לכן במערך זה אשלב שתי שיטות שהיו קרובות ללבי (למרות שאני מציין מראש שאין כוונתי שמורה צריך להיות מקובע לשיטות אלו, אלא להפך, כפי שציינתי הגיוון חשוב מאוד). כמו כן, המורה כל הזמן צריך להיות ערני ולשים לב מתי הסוגיה כבר "נחרשה" (כלומר, דנו בה רבות) והתלמידים כבר מאבדים עניין ואז כדאי לעשות שיעור סיכום ולהמשיך הלאה מתוך מחשבה שהכי חשוב שהתלמידים יתחברו ללימוד וישמחו ללמוד. מדד לכך יכול להיות ביום בו שיעור מתבטל והתלמידים מצטערים על כך ולא שמחים (כן, זה יכול לקרות גם בשיעורי גמרא ולא רק בשיעור ספורט!).

הסוגיה בגמרא:

קידושין ו,א

"גופא, היה מדבר עם האשה על עיסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש רבי יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעסוקין באותו ענין וכן אמר ר"א א"ר אושעיא והוא שעסוקין באותו ענין כחנאי רבי אומר והוא שעסוקין באותו ענין ר' אלעזר בר ר"ש אומר אע"פ שאין עסוקין באותו ענין ואי לא דעסוקין באותו ענין מנא ידעה מאי קאמר לה אמר אביי מענין לענין באותו ענין אמר רב הונא אמר שמואל הלכה כר' יוסי".

את החלק האחרון בסוגיה "א"ל רב יימר... נמי" לא נלמד במערך זה אלא נלמד זאת לאחר הסוגיה בשיעור בנפרד.

הצגת המערך

שלב א' - קניין המושגים

לפני לימוד הסוגיה נמצא את המושגים המופיעים בסוגיה ונלמד אותם לתלמידים בדרך זו:

כתוב באיזו שורה בגמרא מופיעות המילים הנמצאים למטה, ונסה להסבירם מידע אישי.

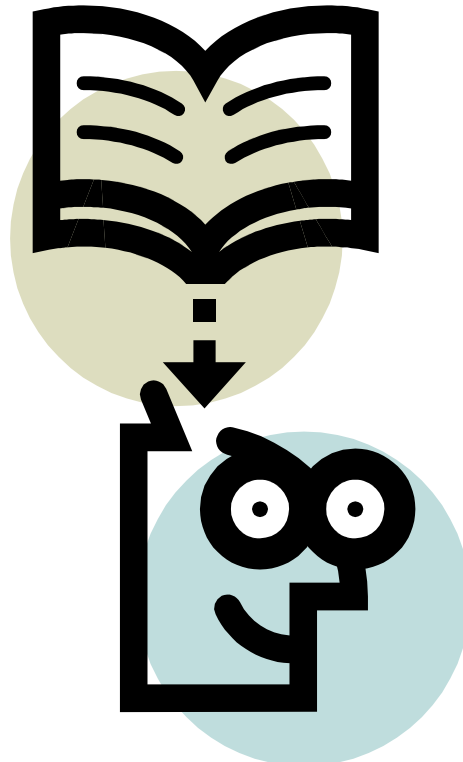
"גופא"

"כתנאי"

לאחר הזמן שניתן לתלמידים לענות על השאלה, נבקש מהתלמידים להקריא בכיתה את תשובותיהם, במידה ותתקבל מהתלמידים הגדרה מדויקת נכתוב אותה על הלוח, ובמידה ולא תתקבל הגדרה מדויקת- המורה יכתוב את ההגדרה בעצמו על הלוח.

"גופא" - פתיחה לדברים שהובאו בסוגיה הקודמת כדרך אגב.

"כתנאי" - השוואת הדברים שנאמרו למחלוקת תנאים החולקים באותו עניין.

שלב ב' - גירוי רצון התלמידים ללימוד הסוגיה

כדאי לעניין את התלמידים לפני הכניסה לסוגיה, כיוון שכאשר יש רצון ללמוד הלימוד הופך ללימוד חווייתי וממילא התלמידים ישקיעו בהבנת הסוגיה ויזכרו אותה.

וכך נספר לתלמידים:

מעשה בראובן ורינה (שמות שאינם קיימים בכיתה), ראובן היה חמד של בחור, ירא שמים, צדיק, אוהב את הבריות, חכם ונבון וגם קצת ביישן. עברו ימים וראובן הרגיש שהוא בשל לנישואים.

באותו יישוב גרה רינה, בחורה יפת תואר, גומלת חסדים, צדיקה וחכמה, בעלת הרבה יראת שמים. להורים של שני הצדדים היה ברור- הם מתאימים להקים יחד בית בישראל!

ואכן, הזוג נפגש כמה פעמים, הפגישות עברו בשמחה מרובה על שני הצדדים והם החליטו להתחתן. אין לתאר את האושר של ההורים מהבשורה המשמחת, שהייתה כל כך גדולה עד שהחליטו לחגוג בסעודת הודיה לה' על הבשורה הטובה.

במהלך השבועות הקרובים הזוג סגר עם אולם והתזמורת ונשלחו הזמנות לכל החברים- ההתרגשות לקראת היום המיוחד התעצמה יותר ויותר..

והנה הגיע היום- יום החתונה, והמשפחה והחברים ליוו את ראובן לחופה ואחר כך ליוו את רינה. ראובן ממש התרגש, למעשה ראובן כל כך התרגש עד אשר דמעות נזלו מעיניו במהלך טקס החופה. וכאשר הגיע הרגע והרב המקדש אמר: "ראובן, קח את הטבעת ושים על אצבעה של רינה ואמור לה: הרי את מקודשת לי בטבעת זו".

ראובן לקח את הטבעת, אולם מרוב התרגשות לא הצליח להוציא מילה מפיו. כל הקהל נאלם-דום וחיכה שראובן יקדש את רינה..

לבסוף לאחר מאמצים לא מעטים של ראובן שעלו בתוהו- הושיט ראובן את ידו ושם את הטבעת על ידה של רינה, **ללא מילים!**

הקהל הריע משמחה והתזמורת מיהרה לנגן "מהרה מהרה ה' אלוקינו.....", אולם הרב עצר את החופה וביקש להמתין.

כל הקהל הביט אל הרב שנראה כמתחבט בשאלה.. כולם ידעו באיזו שאלה הרב מתחבט,

'האם הקידושין חלים גם אם ראובן נתן טבעת ולא אמר מילת ? !'

בשלב זה ניתן לתלמידים לחוות את דעותיהם ונכתוב את הדעות העיקריות על הלוח, כעת, נודיע לתלמידים שבדיוק בנושא זה עוסקת סוגייתנו.

שלב ג' - הצגת רצף הסוגיה לתלמיד (מורה במרכז).

בשלב זה המורה יעביר לתלמידים את מהלך הסוגיה בשיטת 'מורה במרכז' בדומה לדרכו של הרב סבתו, כאשר כבר בשלב הראשון התלמידים יקבלו דפי עזר לסוגיה, שבעזרתם יוכלו לעקוב אחר דברי המורה, החלוקה בדף תראה כך¹:

פתיחת הסוגיה- מחלוקת תנאים

מחלוקת תנאים
אדם המדבר עם אישה על נישואיהם, ובעודם מדברים נתן לה טבעת ושתק- האם היא מקודשת?
ר' יוסי: יש קידושין.
ר' יהודה: אין קידושין עד שיאמר במפורש "הרי את מקודשת לי"!

גופא, היה מדבר עם האשה על עיסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש- רבי יוסי: אומר דין.
ר' יהודה אומר: צריך לפרש.

1

בירור דברי התנא ר' יוסי

רב יהודה ור"א אומרים שר' יוסי דיבר רק במקרה בו האדם נתן את הטבעת תוך כדי הדיבור על עסקי הקידושין- הקידושין יחולו, אולם אם העבירו נושא בינתיים- אין קידושין.

אמר רב יהודה אמר שמואל: והוא שעסוקין באותו ענין. וכן אמר ר"א א"ר אושעיא: והוא שעסוקין באותו ענין.

2

השאוות הדעות הנ"ל למחלוקת תנאים

רב- הקידושין יחולו רק אם דיברו על עסקי הקידושין.
ר' אלעזר- הקידושין חלים אפילו שאינם מדברים בעסקי הקידושין.

כתנאי- רבי אומר: והוא שעסוקין באותו ענין.
ר' אלעזר בר ר"ש אומר: אע"פ שאין עסוקין באותו ענין.

2.1

שאלה על דברי ר' אלעזר

לפי דברי ר' אליעזר, שהקידושין חלים גם אם לא עסוקים בנושא הקידושין- מניין יודעת האישה שבכוונת האיש לקדש אותה בטבעת זו?

ואי לאו דעסוקין באותו ענין מנא ידעה מאי קאמר לה?

2.2

תירוצו של אביי לשאלה הנ"ל

ר' אליעזר התכוון שהם הפסיקו לדבר על עצם הקידושין, אולם הם עדיין מדברים על דברים הקשורים לכך.

אמר אבי: מעניין לעניין באותו ענין.

2.3

פסק ההלכה ע"פ שמואל

רב הונא אומר בשם שמואל שההלכה היא כר' יוסי.

אמר רב הונא אמר שמואל: הלכה כר' יוסי.

3

הצגת דעות ר' אלעזר ובירור דבריה

¹ בשלב זה אני מודיע לתלמידים שכדי לפשט את הסוגיה אני אתייחס בסוגיה רק בעניין הקידושין ולא בעניין הגיטין. כ"כ חשוב לציין שהשימוש בטבעת הוא מפאת הקרבה של המושג לתלמיד, וודאי שבסוגיה עצמה נבחר שלא מדובר דווקא על טבעת.

לאחר שהמורה יעביר לתלמידים את הסוגיה בצורה ברורה ומדויקת, נעבור לשלב הבא-

שלב ד' - למידת הסוגיה מהגמרא ע"י התלמידים (תלמיד במרכז)

בשלב זה נבקש מהתלמידים לפתוח את הגמרות (שעד כה היו סגורות) וללמוד את הסוגיה בכוחות עצמם.

אופציה למורה (ע"פ היכרותו את התלמידים) - ניתן להעלות את השאלות לקמן על דף עבודה שידריך את התלמידים במהלך עבודתם, אולם יש לזה גם חיסרון כיוון שייתכן ובמקום ללמוד את הסוגיה הם ילמדו את הדפים.. לכן כל מורה ינהג לפי שיקול דעתו.

לאחר מכן המורה ישאל את התלמידים בכיתה שאלות מנחות ע"מ לראות שבאמת הבינו את הסוגיה.

שאלות לדוגמא:

1. באיזה מקרה נחלקו ר' יוסי ור' יהודה?
2. מה הוסיף רב יהודה בשם שמואל על דברי התנא ר' יוסי?
3. באיזה הקשר הובאה מחלוקתם של רבי ור"א בר ר"ש?
4. מהי הקושיא הגדולה על דברי ר' אלעזר בר ר"ש?
5. כיצד תירץ אביי את הקושיא?
6. אמור במילים שלך מהי ההלכה למסקנה ע"פ שמואל, התחשב בכל מהלך הסוגיה ומסקנותיה.

שלב ה' - שיטת ג'קסו (תלמיד במרכז)

בשלב זה נעבור לשיטת ג'קסו בה נחלק את התלמידים ל-3 קבוצות וכל קבוצה תקבל תשובה משו"ת אשר מתעסק בסוגיתנו.

כך יוכלו התלמידים להפנים את משמעות הסוגיה ויזכרו אותה בצורה טובה יותר.
הערה: נציין לתלמידים שהשו"תים לא הובאו במלואם אלא רק בחלקם ע"מ שנראה כיצד סוגייתנו תופסת מקום במציאות ולכן אין ללמוד מהם הלכה למעשה.

קבוצה א' - שו"ת הרשב"א חלק א סימן אלף ק"פ.

שאלה - שאלתם ראובן שדרך בתו לשמעון וכשנכנסו הקהל לקחת הקניין היו קהל אנשים ונשים והכלה יושבת על הכסא לפניו. ועמד החזן ואמר פלוני שדרך בתו לפלוני ולקחו הקניין בפני הכלה ויצאו קצת מן הקהל ונשאר מן קצת. ובפני אותן שנשאר מן הקהל העמידו הכלה בפני החתן עד שראה אותה הוא ואותן שנשאר מן הקהל. אחר כך לקח המשדך סבלונות (מתנות שנהגו לתת לנערה המשודכת שלא בתורת קידושין) ושם אותה בחיקה והיא קבלה אותם. ואחר כל זה היה שולח לה בכל יום סבלונות מכסף ומזהב. אחר כך עלתה קטטה ביניהם ונשתמד זה המשדך ועכשיו נשאת לאדם אחר. ואחר שנשאת בא זה המשדך ומען כי בתורת קדושין נתן לה אותן תכשיטין. והיא אומרת כי לא קבלה אותם כי אם בתורת סבלונות. הדין מהו?

תשובה - תחלה אקדם לכם ענין ראוי להקדימו. והוא שמקדש את האשה בשעה שהוא מקדש' צריך לפרש לה כי מה שהוא נותן לה לקידושין הוא נותן לה. שאילו לא פי' לה אלא שנתן לה סתם מאין היא יודעת שהוא נותן לה לשם קידושין. שמא לשם מתנה הוא נותן לה ולא נתרצתה היא לקבל מידו לשם קדושין אלא לשם מתנה. ומכל מקום אם היה מדבר עמה על עסקי קידושיה ונתן לה סתם ולא פירש דיו דתנן היה מדבר עמה על עסק /עסקי/ גיטה וקידושיה ונתן לה ולא פירש רבי יוסי הגלילי אומר דיו. ולפיכך מי שנותן בחיק האשה כסף או כלים ותכשיטין סתם ולא פירש לשם קידושין כיון שלא פירש אין לו קידושין אלא מתנה זהו שראיתי להקדים לכם.

ועתה אכתוב לכם מה שנראה לי בענין השאלה ששאלתם. דעו כי מי ששולח סבלונות לאשה שנשתדכה לו דינו תלוי במנהג המקומות. כי יש מקומות שמקדשין תחלה ואחר כך נותנין סבלונות. ויש מקומות שלעולם מי שרוצה לתת סבלונות נותן ואחר כך מקדש. ובאותן המקומות שמקדשין ואחר כך נותנין סבלונות חוששין לסבלונות. ולא שסבלונות אלו הן קידושין כיון שנתן לה סתם ולא פירש כמו שאמרתי אלא חוששין שמא קודם ששלח סבלונות אלו כבר קדש לפי שמנהג המקום הוא לשלוח סבלונות שאין שולחין אלא אם כן קדשו כבר. והמקומות שלא נהגו לעולם לשלוח סבלונות לאחר הקידושין כי אם קודם הקדושין אין חוששין לסבלונות כלל. ולפי הענין הזה אם מקומכם מקום שלעולם כל משלחי סבלונות הם משלחין קודם הקידושין אין בדברי האישה הזה כלום. כי מה שהוא טוען שלא נתן סבלונות אלא לשם קדושין אינו כלום לפי מה שהקדמתי לכם. שהנותן סתם ולא פירש לשם קדושין אם אינו מדבר עמה על עסק קידושיה אין חוששין להם. ואין השדוכין כמדבר על עסק קדושיה כיון שמנהג המקום לשלוח סבלונות ואחר כך מקדשין. גם אין חוששין שמא כבר קדש כיון שעכשיו שולח סבלונות שהרי אין מנהג המקום ואפי' למעוט האנשי' להמתין לשלוח סבלונות אחר הקידושין. אלא כל מי שרוצה לשלוח מקדים ושולח קודם שיקדש. ועוד אני אומר כי אפילו היה מקומכם מקום שמקצת בני המקום מקדשין ואחר כך שולחין הסבלונות במעשה איש זה לא נחוש מפני שכבר אמרתי לכם שאין הסבלונות בעצמן קידושין. וכן אין לחוש שמא זה שנתן סבלונות

כבר קדש שהרי שדך עכשו בפנינו. ואם מפני התכשיטין ששלח לאחר מכן פעם אחר פעם אין זה ראייה שכבר קדש שהרי איש זה כבר ראינוהו שנתן מתחלה סבלונות קודם קידושין אם כן אין סבלונותיו לעולם ראייה על שכבר קדש. ולפיכך אין חוששין לדבריו כלל וכל שכן לזו שכבר נשאת.

קבוצה ב' - שו"ת רב פעלים חלק ז - אה"ע סימן א

שאלה - בחור אחד ששידך בתולה. בהיות כי פה בעיר כלכתא נוהגין בענין השדוכין .. שאחר התקשרות השדוכין, מלבישים להמשודכת איזה תכשיטין אחת מקרובי המשודך וזה אות שהיא משודכתו. ועד משך זמן החופה שולח המשודך למשודכתו סבלונות ובעת כניסתם לחופה מקדשה במבעת כדת משה וישראל. ומעט אנשים יש שמקדשין תכף ומיד בעת השידוכין ושולחים ג"כ סבלונות. והיה מעשה בגביר אחד - יחזקאל אברהם חיים גבאי יצ"ו בן המנוח ה"ר אברהם יחזקאל חיים גבאי נ"ע, ששידך בת אחת רבקה מזל טוב בת יוסף יעקב יהודה. ואחר התקשרות השדוכין היה בדעת המשודך לתת למשודכתו טבעת אחת בתורת מתנה, אמרה לו זקנתו תזר שלא תתן הטבעת לה בעצמך כי אז יהיה קדושין. ולזה שאל המשודך לאם המשודכת בפני משודכתו הנזכרת שכך וכך אמרה זקנתי, א"כ מה רצונך - תתן זקנתי או אחותי? השיבה לו אם המשודכת לא אחותך ולא זקנתך כי אם אתה בעצמך תלביש את הטבעת. וכשמעו את הסכמתה נתן לה טבעת זהב שהניח לו אביו שצוה לפני מותו לאמו, הטבעת הזו היקר הוא לבני הגדול והוא כדי לקדש את כלתו. וראו ב' עדים כשרים בנתינת הטבעת מידו לידה אך לא פירש ואמר "הרי את מקודשת לי", ואח"כ כפעם בפעם שלח לה סבלונות כמנהג העיר.

והנה בעתה רוצים מצד המשודכת לבטל ולחזור בהם מסיבת דברים של מה בכך. ולהחזיר לו את הטבעת עם כל הסבלונות השייכים לו, והמשודך לא רצה לקבלם באומרו יען כי אנכי נתתי לה בתורת קידושין בהסכמת אָם המשודכת ולקדושין נתכוונתי כי נתתי לה הטבעת אשר צוה אבי שהטבעת הזו היא לקדושין, וגם משודכתי הסכימה בזה שאנכי גליתי לה בה שעתא קודם נתינתה לה באמרי אליה תהי"ל נתבטלו עתה כל הסכסוכים שהיו בענין קשורינו, ועתה את לי ואני לך והניעה לי ואמרה הן ומיד הלבשתי הטבעת באצבעה. ושאל שאל האיש אם יכול לפוטרה בלא גט, ואם צריך הני מוכן לתת לה גט בלתי אומר ודברים. ע"כ השאלה.

תשובה - ... גרסין במס' קדושין דף ו' ע"א א"ל היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקדושין ונתן ולא פירש רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש. אר"י אמר שמואל והוא שעסוקין באותו ענין ופליגי שם תנאים מענין לענין לאותו ענין רבי סבר לא מהני ורשב"א סבר מהני, ואמר רב הונא אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ע"כ. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בה"א פ"ג ה"ח והמור ומרן בשו"ט אהע"ז סי' כ"ז דהלכה כרבי יוסי עי"ש, ומפשיטות לשונם משמע דדוקא בפסוקים ממש אבל מענין לענין לא מהני, כ"כ הר"ן ז"ל דהלכה כרבי מחבירו, ומרן ז"ל בב"י שם כתב שכן הוא דעת הרי"ף ודעת הרא"ש ז"ל שסתמו, וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ג מה"א וכתב מהר"ם שכן הוא גם כן דעת בעל העיטור עי"ש.

ברם הרשב"א ז"ל בחי' לקדושין ס"ל שגם שפסקו מענין לענין מקודשת ואף שדבריו הם דחוקים וכמו שהוא בעצמו הקשה לפירושו, אכן הראיות שהביא לדבריו מהתוספתא ומהירושלמי המה חזקות כחומות נשגבות עי"ש באורך ביאור.

ולולא דמסתפינן נראה לפק"ד לומר דגם הרמב"ם ז"ל ס"ל כדכתב הרשב"א ז"ל דגם מענין לענין מהני, מדנקט לשונו בסו"ד הואיל והן עסוקין באותו ענין ולא נקט והוא שעדיין עסוקין באותו ענין כלשון הש"ס וכך נקטו לשונם הטור ומרן ז"ל שם דמשמע דצריך שיהיו עסוקים בעסק קדושין ממש מתחלה ועד סוף, ומדנקט לשון זה הואיל וכו' משמע שכונתו אפי' דפסקו מענין לענין נקרא שפיר עסוקין בעסקי קדושין כן נלע"ד... נקטינן מהאמור דכלהו סברי מרנן מהר"ם והרשב"א ז"ל וגם הרמב"ם והרי"ף ז"ל כלהו ס"ל דנתן בשתיקה ולא דבר כלום כיון דעסוקין בקדושין אפילו מענין לענין ס"ל דמהני...

קבוצה ג' - פסקי דין רבניים חלק ט עמוד 186

דין הופיעה בפנינו הגב' א' בבקשת היתר נישואין. לדבריה נישאה ברוסיה בשנת תר"צ בנישואין אזרחיים. מכס הנישואין נערך בצורה זו: הבעל והאישה הביאו שני עדים כל אחד וסידרו ביניהם הסכם נישואין בערכאות. הממונה על נישואין שם הביא שתי טבעות ואמר שהם בעל ואישה. הבעל ענד לאישה טבעת, וכן ענדה האישה לבעל. היא אינה זוכרת אם בעלה אמר משהו בעת שענד לה את הטבעת. כן אומרת שהעדים ראו ושמעו את כל הטכס כולל נתינת הטבעת. מנישואין אלה יש לה שלשה ילדים החיים כיום.

בעלה נלקח לצבא בשנת תש"א ראשונה נפצע בחזית, אחר שנהרגו שם כולם מחוץ לשנים, שלשה. לאחר שהבריא שלחוהו שוב לחזית ולא חזר יותר. ממשרד המלחמה הודיעה שנעלמו עקבותיו, ונתנו לה פיצויים לפרנסת בניה. הופיע העד ב' שמעיד ששמע מהרבה אנשים שבעלה לא חזר מהמלחמה. לאור כל הנ"ל מבקשת האישה מבית הדין להתירה להינשא.

עתה נבאר תוקפם של הקידושין שנעשו בנישואין האזרחיים ע"י הטבעת אם הם קידושי ודאי או ספק קידושין, ועל ידי כן אולי נמצא פתח להתירה לכתחילה.

הדין ברור אילו היו אלו נישואין אזרחיים רגילים מבלי נתינת טבעת היינו מתירים לכתחילה דאף לדעת האחרונים המחמירים בנישואין אזרחיים להצריך גט, זה דוקא כששניהם לפנינו, אבל במקום עיגון יש לסמוך על המקילים ולהתירה להינשא.

אולם בנידון דידן דא עקא שכפי התיאור שתיארה לנו האשה את הטכס של הנישואין האזרחיים שהבעל לקח טבעת ושם על אצבעה, אפילו שודאי לא אמר לה הרי את מקודשת לי, שהרי ברוסיה בנישואין אזרחיים אנו עוסקים ובאותו מעמד לא יעשו טכס דתי, בכל זאת יש מקום לקידושין שיתפסו.

והוא מהא דאיתא במשנה ז' פ"ד דמעשר שני ובשולחן ערוך זו"ל: אם היה מדבר עמה תחלה על עיסקי קדושין ונתן לה אפילו בשתיקה הוי קידושין והוא שעדיין עסוקין באותו ענין.

על כן באסיפה זו שהתאספו בערכאות להתקדש אזרחית הוי כמדבר על עסקי קידושיה ואין צורך שיאמר הבעל הרי את מקודשת לי אלא אפילו בשתיקה חלים הקידושין. ובקשר לעדים אמרה לנו האשה שהיא ובעלה כל אחד הביא מצדו עדים, ונוסף לזה היו עוד אנשים קרובים שבאו לטכס זה וראו נתינת הטבעת.

שילוב הקבוצות

לאחר שהקבוצות ילמדו את השו"תים ונעזרו במורה כאשר נוצרו קשיים, נפרק את הקבוצות וניצור קבוצות חדשות אשר בכל קבוצה יהיה נציג אחד לפחות מכל שו"ת והוא יעביר לחבורה בקצרה את אשר למד ואת הדברים שהתחדשו לו. לבסוף נפרק את הקבוצות ונחזור לסדר הרגיל של הכיתה ונבקש שלושה נציגים שמרגישים שלמדו בצורה טובה את השו"ת שלהם (כמובן שיהיה אחד מכל שו"ת) והם יעבירו את אשר למדו לכיתה כולה ע"מ שכל הכיתה תיישר קו, והמורה יתקן ויוסיף על הנציג במקום בו יידרש לכך.

שלב ו' - סיכום הסוגיה

לאחר שסיימנו עם שיטת ג'קסו המורה יחזור בקצרה על הלך הסוגיה בעזרת תרשים על הלוח (בדומה לדף המונח מול התלמידים) ובכך יחתמו את הסוגיה. אפשר לשאול האם מישהו מכיר מקרה שבו הסוגיה באה לידי ביטוי בחיים.